

Luka Snoj

Čigava je Soča?

Rad gledam ti v valove bodre. Sem strasten kajakaš in dolino reke Soče obiskujem, odkar sem prvič pomolil veslo v vodo.

Soča je ena redkih alpskih rek, ki v svojem zgornjem toku teče prosta jezov in ovir ter ostaja neokrnjena in divja v tistem najbolj prvinskem pomenu besede. Pomenu, ki priključuje v spomin šumenje brzic, turbulentne tokove, podirajoče se valove ter kot hiše velike balvane, ki so jih pred tisočletji z gora prinesli ledeniki. *Kako čvrsto, krepko skakljaš.* Mogočne skale v rečni strugi ponekod tvorijo zapleten labirint, ki si ga drznejši razvozlati le najbolj izkušeni kajakaši.

V Sloveniji se, v nasprotju z alpinizmom, z ekstremnim kajakaštvom¹ ukvarja relativno malo ljudi. Peščico navdušencev, ki se spoprijemamo z najlepšim in najzahtevnejšim odsekom Soče med Trnovim in Kobaridom, med kajakaši poznamo kot Katarakt, bi verjetno lahko prešteli na prste šestih rok. Spomladanskega dviga vodostaja, ob katerem postane plovba skozi Katarakt sploh mogoča, pa letos nismo pričakali z navdušenjem, temveč s cmokom v želodcu in negotovostjo.

Rekreativno kajakaštvo v dolini Soče v resnici nikoli ni doživelo pravega razcveta. Namesto tega pa je postal izjemno popularen rafting – komercialna različica spusta po brzicah. V poletnih mesecih, ko zaradi izredno nizkega vodostaja postane reka kajakašem nezanimiva, lahko na najbolj obiskanem odseku med Srpenco in Trnovim naštejemo tudi več kot sto raftov dnevno. Takšen pritisk pa že lahko poslabša nosilno sposobnost reke in pri domorodnih ribah poveča izpostavljenost stresu. *Pa oh, siroti tebi žuga.*

Slovenska zakonodaja obravnava reke kot javno dobro, zato občine plovbe po reki ne morejo tržiti. Pristojbino za uporabo parkirišča in dostopa do vode občine protislovno zaračunavajo samo kajakašem in raftarjem, ne pa tudi drugim uporabnikom in obiskovalcem. Do nedavnega so imele občine Bovec, Kobarid in Tolmin v veljavi usklajene odloke o plovbi po Soči za celotno plovno območje. Ob koncu lanskega leta pa je občina Kobarid sprejela ločen plovni odlok in ceno sezone dovolilnice povečala za desetkrat, pri čemer v odloku navajajo, da se bodo cene

do leta 2030 vsako leto celo poviševale. Plovni odlok dovoljuje plovbo po reki zgolj med marcem in oktobrom, in to med 10. in 18. uro. Za kršitelje so določili astronomske kazni. Zadnji žebelj v krsto kajakašem pa predstavlja prepoved plovbe skozi njen najzahtevnejši in najatraktivnejši del – Katarakt. V zadnjem desetletju sem v Evropi, Srednji Ameriki in Afriki skupno veslal na več kot 50 rekah, pa se nisem nikjer srečal s tako strogim režimom plovbe. *Zakaj te živa radost mine?*

Kajakaši odloka sprva nismo jemali resno, ko pa sta dva iz naših vrst dobila vsak po skoraj 2000 evrov globe, nam je dokončno postalo jasno, da je vrag odnesel šalo. Odvzeli so nam še zadnji ostanek divje vode, prepovedali edini rečni odsek, kjer se slovenski kajakaši urimo pred odhodom na zahtevne kajakaške ekspedicije v tujino. Povedano drugače – to je tako, kot da bi v dolini Vrat začeli zaračunavati pristojbino za vzpon na Triglav in hkrati prepovedali plezanje v zahtevnejših smereh Triglavске severne stene. Pa imajo domači alpinisti poleg Triglavске severne na voljo še mnogo drugih sten, soški Katarakt pa je edini rečni odsek pete težavnostne stopnje,² kjer vodostaj omogoča plovbo preko večjega dela leta. Kljub temu da pristojna ribiška družina rekreativni plovbi

¹ Ekstremno kajakaštvo je nekoliko ponesrečen prevod angleškega izraza *creeking*, ki zaznamuje spuščanje po zelo divjih, hitrih in strmih rekah. To je šport, ki zahteva podrobno poznavanje rek, značilnosti divjih voda, razumevanje hidrodinamike in ustrezno fizično pripravljenost.

² V nasprotju z alpinistično plezalno lestvico je rečna težavnostna lestvica omejena na zgolj šest stopenj, pri čemer prva stopnja zaznamuje mirno oz. stoječo vodo, šesta pa ekstremno zahtevno divjo vodo.

skozi Katarakt ob primernem vodostaju ne nasprotuje, smo dobesedno ostali na suhem. *Nesoča mnog mi ljub pozdrav.*

Spremenjen plovni odlok ne razlikuje med rekreativno in komercialno plovbo. Po žepu je najbolj udaril prav kajakaše, čeprav s svojim načinom plovbe reko obremenjujemo najmanj. Podobno kot alpinisti čutijo do gora, tudi kajakaši čutimo posebno vez z rečnim prostorom, ga varujemo, se zanj borimo in ga obravnavamo zaščitniško skozi visoko etično prizmo. Pred meseci smo v sodelovanju z Ribiško družino Tolmin brežine soškega Katarakta osvobodili platenk, pločevine in železja, ki jih je naplavila minula povodenj. *A še kot solza – krasna!*

Spremenjeni odlok ne postavlja meje, koliko plovil je dovoljenih največ, in tako ne upošteva nosilnih sposobnosti reke, ki so prav v višku poletne sezone najbolj okrnjene. Nekajkratni dvig cene dovolilnic tako ne bo rešil preobremenjenosti reke, ki smo ji priča poleti. Če pa bo snovalcem odloka vseeno uspelo nekoliko omiliti poletni višek, jim bo to uspelo zgolj s spodbujanjem elitizma ali, kot pravijo sami, s spodbujanjem ekskluzivnosti. Je to etično in pošteno? *Zakaj so tožni tvoji glasi?*

Porazen obisk tujih in domačih kajakašev soške doline v predsezonskem velikonočnem času že nakazuje na to, da se bodo rekreativni kajakaši do nadaljnega raje kalili na rekah, ki so žepu bolj prijazne.

Vse bolj se zdi, da smo kajakaši postali kolateralna škoda parcialnih občinskih interesov in pavšalnega

omejevanja nekontrolirane komercializacije plovbe. Ob začetku leta je bila vložena pobuda za oceno ustavnosti odloka. Inštitut za ustavno pravo na čelu z nekdanjim ustavnim sodnikom Cirilom Ribičičem je izdal mnenje, da je omenjeni plovni odlok neustaven. Eden izmed navedenih razlogov za neustavnost je, da bi se moral status kajakašev urejati ločeno od ostalih uporabnikov reke. Usoda kajakašev je tako sedaj v rokah Ustavnega sodišča, ki je že naznanilo, da bo sporni odlok obravnavalo absolutno prednostno. *Gorje, da daleč ni ta dan!*

Mistika smaragdne lepote je njega dni očarala poeta z Vrsnega pri Kobaridu. Več kot stoletje pozneje in nekaj deset kilometrov dolvodneje se ji je poklonil tudi obsoški kantavtor Iztok Mlakar, ki je v svojem značilnem dialektu zapisal:

*Jest Soča sz stabo rad reku bi kejšno besedo
če nečeš pej neč, bom pej samo te gledu
ko štufa an zmatrana tečeš po strugi
an delaš taku ku jest to, kar čjo drugi.*

Za kajakaše se vse bolj preroški zdijo tudi njegovi stih. Sočo bomo namreč do nadaljnjega nostalgичno, a z zvrhano mero aktivizma in borbenosti, opazovali le z brežin. Pogled na Sočo z brega je sicer čudovit, pogled na bližajočo se brzico s kajaka, globoko v soteski v zavetju Krna, kjer kraljujejo orjaški balvani, pa je neopisljiv in – *krasen*. ●

Kolumna izraža stališče avtorja in ne nujno tudi uredništva in Planinske zveze Slovenije.

Bodo kajakaši ostali brez možnosti veslanja skozi najzahtevnejši del Soče?

Foto Nejc Ferjan